

PAYER IMRE

Egyes szám, egyetlen személy

Híres emberek utaznak a földalattin. Néhány hajléktalan-álorcába bújt filozófus vagy éppen filozófus-álorcába bújt hajléktalan. Ókori héroszok, forradalmi vezetők, a világirodalom arcképcsarnokának legdicsebb és leggyarlóbb figurái, felvilágosítók és sötét alakok préselődnek össze a júliusi hőségben. Legalábbis most, amikor ezt a recenziót írom, július van, nem sokkal az amerikai függetlenség és a francia forradalom ünnepe után: számomra minden Payer-vers kicsit ilyen, júliusi. Merthogy ez a posztmodern kép a posztkommunista nagyváros kék metrókocsiján – Payer Imre költői világából való. Összetéveszthetetlen, hiszen a *Föl, föl ti rabjai a földalattinak* című kötet óta az Új Alvilág leginkább éppen Payer Imréé a magyar irodalomban.

Azóta – milyen furcsa ezek után leírni – „napvilágot látott” egy újabb kötet, *A bábjátékos függőnye meglíben*, amely az anyagszerű idővel és a hatalmi viszonyok szövésével való játékként értelmezhető a legjobban. De milyen játék volt ez! A bábok és a bábozó is Payer groteszk társ-utasai; s ha a versek legjobbjai visszatükröző jellegűek, akkor ezekbe is csak épp annyi játék szorul, amennyi az ezredfordulás mindennapokba. Életjáték. Tessék választani: a na-

gyobb vagy a kisebb halak oldalán játszunk?

Most pedig az *Egyes szám, egyetlen személy*, egy szolidan szép versfüzet, amely mintha betetőzné ezt a sorozatot. Ahogy Szepes Erika fogalmaz: méltó folytatása, sőt több ponton meghaladása a szerző eddigi köteteinek. A dísztelenebb stílus, a karcosabb hang, a merészebb, látatósabb szóképzések okán.

És még egy erénye a kötetnek: a szoros, feszes kompozíció. Kevés költemény, semmi halmozás, semmi magamutogatási kényszer, csak gondos, de néha talányos – számmisztikai okoskodásoknak is teret engedő – módon elrendezett versek. Ciklusokra bontva, amelyek külön egységükben egy-egy műveltségélmény vagy egy-egy mitikus helyszín „kis körei”, összeolvasva viszont egyetlen nagy történetet képeznek; mint a kötet nyitó és záró versei utalnak rá: bevezetéstől kivezetésig; máshol elszórt motívumokra utalva: csatlakozástól csatlakozásig, csatlakozástól csatlakozásig, valamiféle nagy (élet-tani? lélektani? szociális?) változás küszöbén.

Payer Imre legújabb kötete fontos és páratlanul érdekes darabja a fiatalabb magyar irodalomnak. Dokumentum, helyzetjelentés – nem is a változás küszöbéről: magából a *változásból*. A léthelyzet tehát maga a változás, nemcsak az egyén szintjén, de a társadalomén is. És ez nem csak azt jelenti, mint általában: hogy va-

lami a változással eltűnt, vissza nem hozható. A (természetesen ambivalens) nosztalgia, visszavágyódás gesztusán túl markánsan jelen van a várakozás gesztusa is, de amolyan próféta módon, valamit előre tudva, mintha tapasztalataink nem a múltból, hanem a jövőből származnának.

A körforgás, amelyben vagyunk, sokszögé vagy fogaskereké, minden mozdulattal koppan egyet. A minden-zötyögés hangulata ez – ebben a hangulatban íródnak Payer legszemélyesebb és legszebb versei. Az utazó magányos, a menekülő pókhoz hasonlítatják. Mégpedig az utazó elől menekülő pókhoz.

Payer mesteri abban, hogy az egyes szám egyetlen személy, az esetleges személy, a mégis felcserélhetően lírai én pozícióját a lehető legnagyobb formai tökélyvel írja le: az egyszerűnek tűnő, gyakran tiszta rímes sorokat bravúros szóképzésekkel és jelzős szerkezetekkel színezi. Ennek abszolutizált, paródiába hajló megjelenése: „Külső, *szelíd emlékezet álmod*, holott csak a műbőr nyiszorg a műanyag kapaszkodón, míg zörömböl a villamos?”

A képanyag, amelyet igazán birtokol, nagyvárosi, sőt: ipari – és ő maga is, mint a legtöbb városlakó, javíthatatlan technofób és technofil egyszerre.

Én is itt élek. Utazom. Kijöttem a szabad ég alá. Felszállok a villamosra. Megszeppenve szorongok

Berzsenyi és Robespierre között. Autogramkéréshez alkalmatlan a szituáció, azt viszont úgyis tudják, hogy ismerem őket. Zavaromban egy könyvbe temetkezem. Ha ezt a könyvet olvasom, legalább egysesegyedül vagyok. Ugye kitalálják, melyiket?

KÉPES GÁBOR

(*Parnasszus–FISZ, Budapest, 2003, 60 oldal, 980 Ft*)

L. SIMON LÁSZLÓ:

nem lokalizálható

A szerző tervezésében napvilágot látott, egész kiállításában szokatlanul igényes kötet mindenekelőtt azok körében fog tetszést aratni, akik nem restek az egyes szövegek határain túlnyúló, a ciklus és a könyv egészének szintjén érvényesülő összefüggések után kutatni. L. Simon László verseinek gyűjteménye ebben a vonatkozásban számos jelzéssel szolgál a figyelmes olvasónak, a borító megtervezésétől a versek elrendezésén, a címek egymásra utaló során, a szedés és a nyomdai elrendezés visszatérő sajátosságain keresztül a szövegek belső tagolódásában megfigyelhető feltűnőbb párhuzamokig, valamint a nyelvi alakítás főbb jegyeinek ismétlődéséig.

A csonkán maradó verscímek mind valamiféle kívülről szemlélt